

- Веш – Вештарт Г. Ф. Названия пищи в говорах Полесья // Лексика Полесья. – М., 1968. – С. 366 – 414.
- ГГ – Гуцульські говірки: Короткий словник. – Львів, 1997. – 232 с.
- ДЛАЗ – Дзедзелівський Й. О. Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області УРСР (України): Лексика. – Ужгород, 1958 – 1993. – Ч. I – III.
- ЕСУМ – Етимологічний словник української мови: В 7 т. – К., 1982 – 2006. – Т. I – V.
- МСГГ – Піпаш Ю. О., Галас Б. К. Матеріали до словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області). – Ужгород, 2005. – 266 с.
- МСДЛС – Дорошенко С. І. Матеріали до словника діалектної лексики Сумщини // Діалектологічний бюлетень. – К.: Вид-во АН УРСР. – Вип. IX. – С. 101–122.
- МСЗВГ – Корзонюк М. М. Матеріали до словника західноволинських говірок // Українська діалектна лексика: Збірник наукових праць / За ред. І. Г. Матвіяса, П. Ю. Гриценка, Н. П. Прилипка. – К.: Наукова думка, 1987. – С. 62 – 267.
- МССУТ – Омельченко З. Л., Клименко Н. Б. Матеріали до словника східностепових українських говірок. – Донецьк: ДонНУ, 2006. – 114 с.
- Онишкевич – Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок: У 2 ч. – К.: Наукова думка, 1984. – Ч. I – II.
- СБГ – Словник буковинських говірок / За ред. Н.В. Гуйванюк. – Чернівці: Рута, 2005. – 688 с.
- СДЛЛ – Сікорська З. С., Шевцова В. О., Шутова Л. І. Словник діалектної лексики Луганщини / За ред. З.С. Сікорської. – К.: Шлях, 2002. – 224 с.
- СЗПГ – Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок: У 2 т. – Луцьк: Вежа, 2000. – Т. I – II.
- СПГ – Брилінський Д. М. Словник подільських говірок. – Хмельницький, 1991. – 116 с.
- СПолГ – Лисенко П. С. Словник поліських говорів – К.: Наукова думка, 1974. – 260 с.
- СУМ – Словник української мови: В 11 т. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980. – Т. I – XI.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артюх Л. Ф. Українська народна кулінарія: Іст.-етногр. дослідження. – К., 1977. – 245 с.
2. Вештарт Г. Ф. Названия пищи в говорах Полесья // Лексика Полесья. – М., 1968. – С. 366 – 414.
3. Ганудель З. Лінгвістичний атлас українських говорів Східної Словаччини: Назви страв, посуду і кухонного начиння. – Пряшів, 1981. – Т. I. – 212 с.
4. Геров Н. Речник на българския език / Фототип. изд. – София, 1975 – 1978. – Т. I – VI.
5. Гоца Е. Д. Назви їжі і кухонного начиння в українських карпатських говорах: Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. – К., 2001. – 466 с.
6. Поповський А. Про слово *бориц* та його деривати в українській мові // Українська історична та діалектна лексика: Збірник наукових праць. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2003. – Вип. 4. – С. 187 – 192.
7. Супруненко В. П. Борщ // Ми – українці: У 2 кн. – Дніпропетровськ: ВАТ «Дніпрокнига», 1999. – Кн. 1.
8. Турчин Е. Д. Лексика питания в украинских восточнополесских говорах: Автореф. дисс. ... канд. філол. наук. – К., 1990. – 22 с.

Ю. С. Макарець

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ ПЕРИФРАЗА ЯК ЛІНГВІСТИЧНОЇ ОДИНИЦІ

Статтю присвячено проблемним питанням вчення про перифраз як мовну одиницю. У статті проаналізовано різні підходи до потрактування природи перифрастичних найменувань, їх диференційних ознак та співвідношення з іншими одиницями мови.

Ключові слова: перифраз(а) (парафраз(а)), перифрастичне найменування, вторинна номінація, описовий зворот.

В останні десятиліття у зв'язку з посиленням уваги до проблеми функціонування мови як засобу комунікації панівним у мовознавстві став антропоцентричний підхід до її вивчення. Інтерес дослідників викликають мовні одиниці, які здатні виражати ставлення суб'єкта мовлення до позначуваного, тобто мають антропоцентричні властивості. У цьому аспекті привертають увагу засоби вторинної номінації, зокрема перифрази, поява й функціонування яких викликані бажанням мовця надати висловлюванню більшої образності, емоційності, висловити оцінку тощо.

Мета пропонованої статті полягає в з'ясуванні проблемних питань визначення лінгвістичного статусу перифраза як засобу вторинної номінації, його диференційних ознак та співвідношення з іншими мовними одиницями.

Перифрази, їхні ознаки й властивості стали предметом дослідження в роботах вітчизняних і зарубіжних мовознавців: М. Бакіної, Л. Булаховського, В. Виноградова, В. Григор'єва, І. Ільїної, Ю. Кобилянського, О. Кожина, М. Коломійця, О. Макарової, Г. Моложай, О. Некрасової, В. Орлової, О. Потебні, Є. Регушевського, Л. Синельникової, Н. Сологуб, В. Уткіної, Л. Шубіної, О. Юрченка та ін. Однак окремі питання лишаються до кінця не з'ясованими й потребують подальшого висвітлення.

У мовознавчих студіях використовують кілька термінів на позначення досліджуваної мовної одиниці – перифраз(а) і парафраз(а). Паралельне функціонування термінологічних одиниць для номінації одного поняття є вадодою терміносистеми, тому доречним є їх розмежування. На думку А. Ткаченка, *парафраза*м доцільно називати “переказ твору або чужих думок іншими словами, іноді скорочено або розширено, незрідка прози поезією або навпаки”; отже, “маємо справу не так із чітко окресленою стилістичною фігурою чи жанром, як із різними способами “переливання” попереднього формозмісту в новий”, тоді як *перифраз* – це “розгорнута метонімія”, тобто стилістична фігура [15, 293].

Перифрази (гр. *periphrasis* – описовий вираз) привернули до себе увагу ще в античні часи і стали об'єктом вивчення в античних теоріях стилю. Так, перифраз як неоднослівну метафору виокремив ще Арістотель у “Риторикі”. Серед засобів, які слугують для збільшення обсягу промови, він назвав також вживання “означення поняття замість імені, яке позначає поняття, наприклад, якщо сказати не круг, а пласка поверхня, всі точки якої рівновіддалені від центра” [1, 189], тобто виділив логічні перифрастичні найменування.

Перша згадка про перифраз у вітчизняній літературі знайдена в статті Георгія Хуровського “Про образи”, вміщеній у “Зборнику Святослава” (1073), у якій перифрастичні одиниці названо “округлословієм” (калька з грецької мови).

У XVIII ст. Митрофан Довгалецький у поезії “Сад поетичний” визначив перифраз як таке явище, “коли те, що можна сказати одним або кількома словами, пояснюється багатьма. Як, наприклад, про оратора [кажуть], що він – слухач Туллієвого красномовства, про Христа, що він – агнець божий, який викупив від гріхів [усіх людей], або посередник між богом і людьми, про Павла, – що він – учитель іудеїв і народів, про Іоанна Хрестителя, – що він – предтеча Христа і перший пророк та останній з усіх пророків... Перифраза інакше називається ще описом і широким словесним поясненням”. На думку автора, у перифрастичному найменуванні “немає ніякого налягу на красу та високий стиль” [2, 319].

З тих часів зміст поняття *перифраз* зазнало значних змін. Початкове розуміння його як неоднослівної метафори чи опису поступово розширилося до явища, що об’єднує в собі одиниці різного рівня (однослівні метафори й епітети, словосполучення й описові звороти, фразеологізми, речення й навіть більш складні структури). В “Енциклопедії української мови” [9, 471] подано кілька визначень перифрази: “*Перифраза, парафраза, парафраз* (гр. описовий зворот, вислів) – 1. У словотворенні – еквівалентне слову аналітичне висловлювання, що служить для встановлення семантики похідного слова: вихователь – той, що виховує; визволитель – той, що визволяє; гнобитель – той, що гнобить... 2. У стилістиці – слова, усталені словосполучення (зрідка – речення), що є образно-переносними, описовими найменуваннями предметів, явищ, істот, осіб тощо; один із видів тропів: “чорне золото” – вугілля, “корабель пустині” – верблюд, “Лесин край” – Волинь, “другий хліб” – картопля. П. мають метафоричний, рідше – метонімічний характер... і мають у собі певну оцінку, зокрема емоційну (“зоряні брати” – космонавти, “коричнева чума” – фашизм), викликану евфемістичними причинами (“вічна хата” – могила, “хвороба століття” – рак), необхідністю уникнути тавтології (“теніальний Кобзар”, “народний поет України”, “основоположник нової української літератури” – Т. Шевченко)”.

У роботах мовознавців, присвячених дослідженню перифрастичних найменувань, подано визначення перифрази як “нарізнооформленого словесного блока із лексичним значенням...”, “семантично неподільного словосполучення (рідше речення), що утворилося в процесі мови, щоб описово назвати предмети чи ознаки дії й одночасно вказати на їхні відмітні властивості” [16, 22]; “формально-семантичної одиниці мовлення, що має форму метафоризованого сполучення слів, яке, виділяючи одну чи кілька характерних рис предмета, ознаки, дії, служить засобом їх образноописової характеристики і виступає контекстуальним синонімом до слова, яке є основним їх найменуванням” [4, 51]; “мовного звороту, який вживається замість звичайної назви певного об’єкта і полягає в різних формах опису його істотних і характерних ознак” [5, 32]; “заміни прямого найменування предмета непрямим його означенням, поданим у формі описового словесного звороту, що вказує на предмет, виділяючи побічні ознаки” [9, 75] та ін. Тож сучасна інтерпретація терміна *перифраз(а)* дуже широка. Ним номінують три принципово відмінні речі [16]: прийом описового називання (кваліфікуючи цей прийом як троп або фігуру), засіб, за допомогою якого здійснюється цей процес, наслідок називання – складену мовну одиницю, що має лексичне значення. У зв’язку з цим виникає питання, об’єктом якого розділу мовознавства є перифрастична одиниця. Г. Удовиченко розглядає перифрази в межах синтаксису. М. Коломієць та Є. Регушевський відносять їх до понять лексикології та фразеології, тому що насамперед вони є засобом називання. Так, автори “Короткого словника перифраз” зазначають: “Немає підстав вважати перифраз явищем синтаксису, як це твердять окремі дослідники. Описуване мовне явище не граматичне, а лексичне, пов’язане з лексикологією та фразеологією – із розвитком нових значень окремих слів і словосполучень” [6, 41]. Н. Сологуб, поєднуючи названі позиції, пропонує вважати перифрази лексико-синтаксичною одиницею, оскільки семантично вони співвідносні з лексичними одиницями (служать їхніми текстовими заміниками), а структурно організовуються на синтаксичному рівні [13, 101].

Відсутність однозначного погляду на те, до якого мовного рівня належить перифраз, пов’язана передусім з тим, що в науковій літературі чітко не окреслені ознаки, за якими слід виділяти його як лінгвістичну одиницю. Так, Г. Євсєєва стверджує, що до диференційних ознак перифрастичних найменувань можна віднести описовість (перифраз – завжди аналітичний, неоднослівний вираз: *біле золото – бавовна, легені землі – ліси, лісова аптека – лікарські рослини, шахтарська столиця – Донецьк, батько історії – Геродот, гірська орлиця – О. Кобилянська* тощо), співвіднесеність з іншим словом чи виразом, наявність вказівки на ознаку або характерну рису названого об’єкта (наприклад, *голубі артерії (ріки)* – вказівка на колір і візуальну схожість; *країна кленового листа (Канада)* – на символіку держави; *автор «Наталки Полтавки» (І. Котляревський)* – називає твір письменника; *майстер сцени (режисер)* – сферу діяльності тощо) [3]. Однак згаданий критерій описовості не є незаперечним. Питання про структуру перифразів лишається дискусійним і охоплює проблему їх співвідношення зі словосполученням, реченням і словом. І. Гальперін, І. Кобилянський, Д. Розенталь та інші дослідники вважають, що перифраз – це мовна одиниця, співвідносна за структурою зі словосполученням. Інші, зокрема В. Уткіна, вважають, що перифрастичне найменування може бути формально репрезентоване також реченням, наприклад: “*В школі найтяжчим моїм кошмаром були уроки фізкультури, від яких, попри всі ревно докладені зусилля, домогтися звільнення так і не вдалося (в старших класах мене, гадаю, взагалі мали б запідозрити в неспинній кровотечі – як ту євангельську безцясницю, котру зцілюв Ісус)*” (О. Забужко), “*Жінка, яка співала про синю хустку*” (“Дзеркало тижня”).

Названі підходи не суперечать твердженню про описовість перифрази, однак проблемним залишається питання про його співвідношення зі словом. У теорії перифрастичних найменувань переважає думка про неможливість вираження перифрази словом, тому що слово позначає поняття узагальнено і є одиницею мови, яку відтворюють в мовленні, а перифраз зазвичай стосується конкретного референта й конструюється у процесі мовлення. Випадки вживання слова у ролі вторинної назви пов’язують з переносним вживанням і явищем мовного паралелізму (С. Комарова, І. Рапшіте). Однак перифраз може вбирати в себе і переносність значення, і паралелізм як прийоми його утворення. Слово у конкретному мовленнєвому акті представлено своїм конкретним значенням, співвідносне з конкретним денотатом або набуває нового значення, яке “конструює” мовець залежно від своєї інтенції (наприклад: *хранителі – працівники музеїв, стоніжка – українська школа, Затросцина – передмістя, казкарі – політики* тощо). Тому у вирішенні питання про можливе формальне вираження перифрастичної одиниці більш доцільним видається твердження Л. Синельникової про те, що “суть

перифраза визначається не структурою, а вторинністю номінації, емоційно-оцінним називанням уже названого, тому ним може бути і окреме слово, якщо воно містить оцінку зображуваного” [12, 9]. Натомість дослідниця вважає, що визначальним чинником у виділенні перифрастичних найменувань є їх заміність словом: „Тому далеко не будь-яке сполучення, яке називає предмет, є перифразою. Так, у реченні “*Електрический приватник*” – пристосування, що відкриває парадні двері в багатоповерхових будинках словосполучення електричний воротар – не перифраза, тому що немає слова, що описово замінюється даним словосполученням (у таких випадках створюється сприятлива можливість для перетворення цього словосполучення в термінологічне)” [Там само]. У зв’язку з цим виникає проблема розмежування перифразів і неоднослівних термінів. Відмінність між цими мовними одиницями полягає в тому, що терміни є первинними назвами позначуваних понять, поєднання їх компонентів закріплене суспільною практикою і заміна одного з них веде до спотворення значення, натомість перифрастичне найменування – це засіб вторинної номінації, який конструюється в конкретній мовленнєвій ситуації, тому його складники можуть варіюватися без зміни значення перифраза (наприклад, *горючий камінь, сонячний камінь – вугілля, аптека природи, лісова аптека – лікарські рослини*). Можливе утворення перифрастичних найменувань до неоднослівних термінів, семантично неподільних словосполучень, наприклад: *мистецтво слова – художня література, хвостаті лікарі і психотерапевти – домашні тварини, гранули родючості – мінеральні добрива, слов’янський хрест – старіння нації* тощо. Тож доцільно аналізувати перифрастичні одиниці у їх співвідношенні з поняттями, а не зі словами.

Серед диференційних ознак перифразів називають також відтворюваність, метафоричність, функціонування як одного члена речення. Проте визнання метафоричності їхньою обов’язковою рисою заперечувало б існування логічних перифразів (*столиця України – Київ, перший місяць року – січень, рівносторонній прямокутник – квадрат*). Близькість останніх до дефініції дає підстави окремим дослідникам заперечувати їх існування і виділяти лише образні перифрази. Однак логічні перифрастичні найменування й визначення не можна ототожнювати, тому що перифраз називає поняття через частину значення – одну ознаку, одну рису (за кольором, станом, розміром тощо). Ю. Бельчиков зазначає, що “у перифразах на перший план висувається певна якість, сторона описуваного поняття, які є суттєвими у цьому контексті, ситуації. Основне значення перифраза – посилити виразність тексту, дієвість висловлювання” [7, 371]. Основне ж призначення дефініції – дати наукове пояснення поняття через перелік його істотних ознак.

Відтворюваність у мовленні також не можна вважати характерною ознакою перифрастичних найменувань, тому що перифрази є одиницями мовлення, які, набуваючи ознаки відтворюваності, переходять до розряду фразеологічних одиниць. Хоча мовознавці неодноразово відзначали близькість перифрастичних найменувань та фразеологізмів (наприклад, Л. Шубіна вважає, що перифрази належать до фразеологічних сполучень особливого типу), однак змішувати або ототожнювати ці поняття не варто. О. Юрченко розмежовує їх на тій підставі, що на відміну від фразеологізмів – одиниць мови, перифрази – маніфестація індивідуального мовлення [16, 22]. Дослідник виділяє також фразеологічні перифрази, які можуть набувати певної часової стійкості, що виявляється у відтворюванні їх в готовому вигляді з допуском варіантності, наприклад: *Італійський чобіт – Апеннінський півострів, п’ята четверть – шкільні канікули, співець Гяура і Жуана – Байрон* тощо. Г. Євсєєва зазначає також, що фразеологізм як мовна одиниця може виконувати функцію і первинної, і вторинної номінації, а перифраз лише вторинної [3]. Однак непрохідної межі між перифразами і фразеологізмами немає. Між ними постійно відбувається взаємодія: фразеологізм у мовленні може бути вжитий у якості перифраза, а перифраз, втрапивши зв’язок з конкретним контекстом (мовленнєвою ситуацією) може ввійти до складу фразеологічних одиниць.

М. Коломієць та Є. Регушевський називають найхарактернішою ознакою перифраза синонімічність по відношенню до замінюваного слова чи словосполучення: “Здатність перифраз виступати в ролі синонімічної заміни слів і словосполучень є основною причиною виникнення їх у мові. Перифрастичні звороти можуть утворювати цілі синонімічні ряди, що дає можливість уникнути багаторазового повторення одного і того ж слова і ввести в номінацію елемент характеристики” [6, 11]. В академічній “Сучасній українській літературній мові” за редакцією І. Білодіда перифрастичні найменування потрактовані як контекстуальні стилістичні синоніми: “Перифраза – це переносне, описово-образне найменування предметів і у відповідних умовах уживання може виступати контекстуальним синонімом” [14, 88]. Наближаючись до розгорнутих метафор чи метонімії, перифраза завжди несе в собі визначену оцінку явищ, допомагає яскравості, виразності зображення. Перифрази допомагають також уникнути повторень тих самих слів чи зворотів і тим самим підвищують стилістичну якість оформлення думки. При цьому зазначено, що, на відміну від синонімів, які, називаючи те саме поняття, близькі між собою лише за основним значенням, перифрази мають тотожне значення зі словом, яке можуть заступати.

Тож як абсолютні ознаки перифрастичних найменувань можна розглядати лише вторинність номінації (номінація поняття, яке вже має назву) і семантичну неподільність, а структурні показники, наявність/відсутність конотативних нашарувань, заміність словом тощо можуть виступати тільки як додаткові характеристики.

Отже, у вченні про перифраз досі є низка дискусійних питань. Різноманіття існуючих дефініцій, зумовлене поліфункціональністю і значним варіюванням формальної репрезентації цієї мовної одиниці, спонукає до подальшого її вивчення, зокрема з’ясування її семантико-структурних, комунікативно-функціональних, стилістичних, прагматичних та інших ознак і властивостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аристотель. Риторика // Аристотель. Поетика. Риторика. О душе. – М.: Мир книги, 2007. – С. 136 – 228.

2. Довгалевський М. Сад поетичний. – К.: Мистецтво, 1973. – С.319-320.
3. Євсєєва Г.П. Перифраза в системі номінативних одиниць мови // Дослідження з лексичної граматики української мови. – Дніпропетровськ: Навчальна книга, 2000. – Т.2. - С. 42 - 48.
4. Кобилянський І. Ю. Перифраза як засіб емоційно-образного висловлення думки // УМЛШ – 1986. – №1. – С. 51 – 55.
5. Кожин А.Н. Перифрастические построения в языке современной эпохи // Русский язык в школе. – 1977. - №4. – С. 31 – 36.
6. Коломієць М. П., Регушевський С. С. Короткий словник перифраз. – К.: Рад. школа, 1985. – 152 с.
7. Лингвистический энциклопедический словарь / Под ред. В.Н.Ярцевой. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – С. 371.
8. Москвин В. П. О разновидностях перифразы // Рус. яз. в школе. – 2001. – №1. – С. 74 – 77.
9. Орлова В. И. Субстантивные перифразы в современном русском языке // Русский язык в школе. – 1982. - № 3. – С.81 - 84.
10. Регушевський С. С. Перифрази в українській мові // УМЛШ. – 1984. – №4. – С. 41 – 42.
11. Регушевський С. С. Перифраз // Українська мова. Енциклопедія. – К.: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2000. – С. 435.
12. Синельникова Л. Н. Именная перифраза в языке современной советской поэзии (структурно-семантическая и стилистическая характеристика): Автореф. канд. філол. наук. – М., 1975. – 22 с.
13. Сологуб Н. М. Перифрази // Сологуб Н. Мовний світ Олесь Гончара. – К.: Наукова думка, 1991. – С. 100 – 110.
14. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / За заг. ред. І.К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1973. – С. 88 – 89.
15. Ткаченко А. О. Мистецтво слова: Вступ до літературознавства: Підручник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2003. – С. 250 - 256.
16. Юрченко О. С. Фразеологічні перифрази української літературної мови: Навч. посібник. – Х.: ХДУ, 1983. – С. 3 – 44.

The article is dedicated to the problem questions of the doctrine about perifrast as linguistic unit. In the article the different approaches to the interpretation of essence of the perifrastic names, their differential signs and correlation with other units of language are analysed.

Key words: a perifrast, a parafrast, a perifrastic name, a second nomination, a descriptive turn.

Ю. А. Маковецька-Гудзь

ІМЕННА ЛЕКСИКА У ХУДОЖНЬОМУ ПОРІВНЯННІ

Стаття присвячена проблемі функціонування іменної лексики в художньому порівнянні. У статті подано найбільш частотні лексеми, які використовуються як суб'єкт або як об'єкт порівняння. Встановлено, що найчастотнішими суб'єктами порівняння є займенники. Більшість частотної лексики є світовими та українськими символами.

Ключові слова: художнє порівняння, поетичне мовлення, іменна лексика, образ, символ, архетип.

Художній твір як особлива модель картини світу відображається через призму авторського світосприйняття. Пізнати цю картину світу шляхом інтерпретації мовних знаків – чи не найскладніша задача, що постає перед читачем [4, с. 35].

"Слово в поезії", як зазначає Ю.М. Лотман, "це і слово з природної мови і одиниця лексики, яку можна знайти в словнику. Але разом з тим, воно виявляється не тотожним самому собі" [3]. Поетичний текст є певним чином впорядкованою мовою, що розпадається на лексичні одиниці, які закономірно ототожнювати зі словами природної мови, оскільки це найпростіше членування тексту на значимі сегменти. Однак слово в поезії місткіше, ніж у загальномовному тексті. Що лаконічніший текст, то більшої ваги набирає слово, то більшу частину універсуму воно означає. Поетичний світ отримує не лише власний перелік слів, але й має свою систему синонімів та антонімів. Більше того, одне і те ж слово в поезії може не дорівнювати собі або навіть виявлятися власним антонімом.

У поетичному тексті функціональне ускладнення усіх мовних одиниць та особливий контекст найбільш явно відкривають семантичні можливості образного слова як основну і постійну його ознаку. Тому при дослідженні поетичного тексту слід звернутися до проблеми функціонування поетичного слова і способів перетворення його значення в ідіолекті письменника. Найбільш яскраво значення одного слова виражається через зіставлення його з іншим. Тому слово (і його значення) є найважливішим елементом у порівнянні.

Питанню функціонування іменної лексики у порівнянні ще не приділено належної уваги у вітчизняній лінгвістиці, тому метою цього дослідження є аналіз художніх іменникових порівнянь 70-90-х років ХХ століття, виявлення найбільш частотної та характерної лексики на позначення суб'єкта й об'єкта порівняння. Матеріалом для дослідження послужив каталог з 2103 порівнянь, дібраних із творів українських поетів 70-90-х років ХХ ст. (Ю. Андруховича, М. Вінграновського, І. Драча, О. Забужко, С. Йовенко, Л. Костенко, І. Малковича, Б. Олійника, Д. Павличка, В. Стуса).

Лексику, яка використовується у порівнянні, поділено на дві групи: лексеми на позначення суб'єкта порівняння та лексеми на позначення об'єкта порівняння. За частотністю вживання у порівнянні лексику поділяємо на 4 групи: *високочастотна* (більше 25 слововживань), *середньочастотна* (10-24), *низькочастотна* (1-10). До аналізу залучено лише ті лексеми, частота яких складає 10 та більше слововживань.

У поетичних текстах 70-90-х років ХХ ст. найбільшу частину лексики, що використовується у порівняннях, становить іменна лексика – іменники та займенники. Досить велика кількість порівнянь твориться за допомогою саме займенників. У якості суб'єктів порівняння кількість повторень одного і того ж займенника перевищує удвічі кількість вживання одного і того ж іменника. Так, займенник *Я* зустрічається 109 разів (див. табл. 1.), що на 63 вживання більше, ніж найбільш частотного іменника *Слово* (46). Це свідчить про те, що у поетичних творах головною є особа автора і його внутрішній світ. Поетична модель світу, яку будує "я", відштовхуючись від будь-яких "ви", – це особлива семантична система, у якій "я" одночасно може бути подібним до піщинки і до вежі, до кріпака і до тирана. Так, лексема *ти* використовується як на позначення чоловіка, так і на позначення жінки ("*Ти – вітру шал, а я – сімсот мелодій!*" (С. Йовенко) "*Ти – спеки настій*" (І. Драч).

Таблиця 1. Найбільш частотна лексика, яка вживається у художньому порівнянні

Найбільш	Частота	Найбільш	Частота	Найбільш	Частота
----------	---------	----------	---------	----------	---------